

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod	30 Ionawr 2020
Aelod/Swyddog Arweiniol	Aelod Arweiniol Tai a Chymunedau/ Pennaeth Cymunedau a Chwsmeriaid
Awdur yr Adroddiad	Prif Lyfrgellydd
Teitl	Safonau a Pherfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad hwn yn amlygu perfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell yn erbyn Safonau Cenedlaethol.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

2.1. I ddarparu gwybodaeth ynghylch perfformiad y Cyngor yn erbyn y 6ed Fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2017-20 a'r cynnydd a wneir i ddatblygu llyfrgelloedd fel manau lles a chadernid lles unigol a chymunedol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Dylai'r Pwyllgor ystyried a chynnig sylwadau ar berfformiad yn erbyn 6ed Fframwaith Safonau Llyfrgell Gyhoeddus Cymru ac ystyried gwneud cais am adroddiad cynnydd ym mis Ionawr 2021.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1. Safonau Llyfrgell Cyhoeddus Cymru

4.2. Mae dyletswydd statudol ar bob awdurdod llyfrgell yng Nghymru dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 i ddarparu gwasanaeth 'cynhwysfawr ac effeithlon' i'w breswylwyr. Mae'r Fframwaith o Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yn galluogi i MALD (Adran Amgueddfeydd,

Archifau a Llyfrgelloedd Llywodraeth Cymru) fesur ac asesu sut y mae awdurdodau yn cyflawni eu dyletswyddau statudol.

- 4.3. Mae'r Gwasanaethau Llyfrgell yn cyflwyno Adroddiad Blynyddol bob mis Gorffennaf, sy'n nodi eu perfformiad ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol. Yn dilyn hyn bydd MALD yn ymateb ag asesiad ffurfiol yn yr hydref. Mae'r Adroddiad Asesu Blynyddol yn ymwneud â 2018-19 a pherfformiad yn erbyn blwyddyn gyntaf 6ed Fframwaith 2017-20, ac yn cynnwys 12 Hawl Craidd ac 16 Dangosydd Ansawdd. Mae'r adroddiad ynghlwm fel Atodiad A.
- 4.4. Mae Sir Ddinbych yn bodloni'r 12 Hawliau Craidd bellach, sydd yn welliant ar llynedd.
- 4.5. Mae 16 o Ddangosyddion Ansawdd (QI) y mae gan 10 ohonynt dargedau cyfansoddol. O'r rhain, mae Sir Ddinbych yn cyflawni 8 yn llawn, 1 yn rhannol ac yn methu cyflawni 1 (manylion ym mharagraff 2.2 yr adroddiad asesu).
- 4.6. Bu i ni fodloni QI13 yn rhannol ar lefelau staffio a chymwysterau, ond ni chyflawnwyd y rhain yn llawn. Mae lefel staff y pen yn is na'r targed (adroddwyd 2.39 FTE am bob 10,000 o'r boblogaeth, wedi gostwng o 2.48 yn 17-18 pan fo'r targed yn 3.6) ac mae nifer y staff sydd â chymhwyster llyfrgell cydnabyddedig yn is na'r targed (adroddwyd 0.49, FTE, cynnydd o 0.4 yn 17-18, pan fo'r targed yn 0.65). Mae staff rheng flaen a staff rheoli sy'n gweithio yn ein llyfrgelloedd a siopau un alwad yn darparu ystod eang o wasanaethau cwsmer ychwanegol nad ydynt wedi'u cynnwys yng ngofynion Safonau Llyfrgell Cyhoeddus Cymru. Rydym wedi adrodd 50% o'r cyfanswm lefelau staffio a gwariant ar staffio dan y Safonau Llyfrgell.
- 4.7. Ni wnaethom ddiwallu QI9 ar ddeunydd darllen cyfredol: gwnaethom gaffael 154 eitem newydd (y targed yw 243), gan wario £1372 (targed £2180), am bob 1000 o'r boblogaeth.
- 4.8. Yn y dadansoddiad naratif o berfformiad Sir Ddinbych, mae'r adroddiad asesu yn ein canmol am barhau i adeiladu ar gryfderau a phrofi cynllunio ofalus. Gwelliannau pellach mewn sesiynau hyfforddiant defnyddiwr, bu i'r niferoedd helpu drwy hyfforddiant anffurfiol, ac mae presenoldeb mewn digwyddiadau wedi cynyddu.

- 4.9. Nid yw MALD yn cyhoeddi tabl data cymharol ledled Cymru, ond mae bob awdurdod yn cael ei restru yn ôl ei berfformiad yn erbyn y Dangosyddion Ansawdd (adran 2.4 yr adroddiad asesu). Yn 2018-19, o'r 22 awdurdodau Cymreig, Sir Ddinbych oedd y 1af i ddarparu hyfforddiant anffurfiol i ddefnyddwyr a mae'r nifer o lyfrau Cymraeg a fenthycwyd y pen, 5ed am y nifer o fenthycwyr gweithredol, a 6ed am y nifer o ymweliadau rhith i lyfrgelloedd a phresenoldeb mewn digwyddiadau, a 8fed am ymweliadau corfforol.
- 4.10. Mae'r adroddiad yn nodi gostyngiad o 12% yng nghyfanswm gwariant referniw (£1,176,261 yn 18-19) ond bod gwariant y pen yn parhau uwchben y lefel canolrif i Gymru.

4.11. Diweddariad ar ddatblygiadau mwyaf diweddar

- 4.12. Cyhoeddwyd Strategaeth Llyfrgell Sir Ddinbych 2019-22 ym mis Hydref 2019, a mae'n nodi gweledigaeth y gwasanaeth, meysydd strategol allweddol, a'i gynlluniau i ddarparu'r rhain a dangos sut y mae'n cyfrannu at Gynllun Corfforaethol y Cyngor a Strategaethau cenedlaethol ehangach.
- 4.13. Lanswyd ein Strategaeth Gwirfoddoli yn haf 2019, ac mae'n cynnig ystod o gyfleoedd gwirfoddoli penodol i oedolion a phobl ifanc mewn llyfrgelloedd, i'w galluogi i ddatblygu eu sgiliau eu hunain, cael profiad gwaith, neu roi rhywbeth yn ôl i'w cymunedau lleol. Rydym yn gweithio'n agos gyda Sir Ddinbych Yn Gweithio i ddarparu cyfleoedd ar gyfer eu cleientiaid i gael profiad gwaith. Mae'r rolau yn cynnwys gwirfoddolwr digidol, gwirfoddolwr digwyddiadau a gweithgareddau, gwirfoddolwr ifanc, gwirfoddolwr stoc a gwirfoddolwr hanes lleol. Mae 19 gwirfoddolwyr gweithredol ar hyn o bryd yn ein llyfrgelloedd.
- 4.14. Mae gweithgaredd gwasanaeth yn y maes lechyd a Lles yn parhau i fod yn ffocws penodol ac mae cynnydd sylweddol wedi bod yn ystod y flwyddyn. Lanswyd Llyfrau Darllen yn Well ar Bresgripsiwn: Cynllun Iechyd Meddwl yng Nghymru ym mis Gorffennaf 2019, a mae'r gwasanaeth wedi manteisio ar y cyfle i ymestyn i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth o gynlluniau Darllen yn Well a'r cyfraniad y mae llyfrgelloedd yn eu gwneud i iechyd a lles a chydnerthu cymunedol. Gan weithio mewn partneriaeth agos â Iechyd Cyhoeddus Cymru, mae'r gwasanaeth wedi rhoi nifer o gyflwyniadau i wasanaethau a thimau Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi

Cadwaladr. Canlyniad yr ymdrech cydunol hwn yw bod llyfrgelloedd yn cael eu gweld fel partneriaid allweddol yn yr agenda ataliol.

- 4.15. Mewn partneriaeth â Llyfrgelloedd Conwy ac Age Connect, mae'r gwasanaeth wedi'i ddyfarnu â chyllid yn ddiweddar gan Raglen Drawsnewid Cymru iachach ar gyfer iechyd meddwl am brosiect i gynnwys cynllun Darllen yn well i iechyd meddwl i arferion gofal sylfaenol, ac i ddatblygu'r sgiliau'r gweithlu Llyfrgell i ddarparu gwasanaethau i bobl sydd yn delio â phroblemau iechyd meddwl, gan alinio â strategaeth ICAN Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i ddarparu cefnogaeth o fewn cymunedau.
- 4.16. Sicrhodd y gwasanaeth gyllid gan gynllun Ymwybodol o Ddementia Sir Ddinbych Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Ddinbych i greu pecynnau cof Dementia i deuluoedd a gofalwyr eu benthyg, gweithio mewn partneriaeth â TIDE. Cynhaliodd Llyfrgell Dinbych lansiad Gogledd Cymru o ardystiad fferyllfeydd Boots ar y cynllun Dementia Darllen Llyfrau yn Well ar Bresgripsiwn.
- 4.17. Mae'r gwasanaeth yn parhau i ddatblygu ei ystod o gyfleoedd ymgysylltu a chymdeithasol i annog cydlyniant cymunedol ac i fynd i'r afael ag arwahanrwydd ac unigedd - mae'r rhain yn amrywio o grwpiau darllen a sesiynau crefft greadigol i glybiau hanes teulu, amser rhigwm i deuluoedd a phlant bach, a chlybiau lego i blant hŷn.
- 4.18. Cymerodd 2,918 o blant ran yn Sialens Ddarllen yr Haf 2019 – gan gyrraedd 26.6% o'r boblogaeth 4-12 oed, yr uchaf yng Nghymru (cyfartaledd Cymru oedd 10.7%).
- 4.19. Mae datblygiad staff yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Bu i holl staff fynychu cynhadledd ym mis Medi gan ffocysu ar iechyd a lles, a iechyd meddwl yn arbennig. Mae unigolion a thimau hefyd wedi cymryd rhan mewn hyfforddiant mewn cymorth cyntaf iechyd meddwl, ymwybyddiaeth awtistiaeth a chyfryngau cymdeithasol. Mae 3 aelod o staff yn cyflawni cyrsiau Lefel 3 Gwasanaethau Llyfrgell a Gwybodaeth gyda Grŵp Llandrillo Menai, a mae 15 wedi dod yn Llysgenhadon Twristiaeth. Mae Rheolwyr hefyd wedi cymryd rhan mewn ystod o weithgareddau datblygu gan gynnwys cwrs Sbringfwrdd Academi Cymru, cynadleddau CILIP, a mae'r Prif Lyfrgellydd yn cyflawni ILM mewn Hyfforddi.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1. Mae gan yr Awdurdod gyfrifoldeb statudol i'r Gwasanaeth Llyfrgell, ac mae ei ddarpariaeth gwasanaeth yn cyfrannu at sawl blaenoriaeth gorfforaethol megis maethu cydnerth cymunedol, moderneiddio gwasanaeth, cynhwysiant digidol, llythrennedd, dysgu gydol oes ac ymgysylltu â'r gymuned.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Bydd trawsnewid llyfrgelloedd yn ganolbwyntiau cymunedol yn galluogi i ystod eang o wasanaethau a phartneriaid y cyngor gysylltu â chymunedau lleol drwy'r rhwydwaith o safleoedd a chyfleusterau presennol. Nid oes unrhyw gynnig ariannol ynghlwm â'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Nid ydym wedi cynnal Asesiad o Effaith ar Les, ond mae'r 6ed Fframwaith o Safonau Llyfrgell wedi'i osod i arddangos bod gan lyfrgelloedd gyfraniad amlwg i'w wneud at saith amcan lles Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Ym mis Ionawr 2019, ystyriodd y Pwyllgor Craffu Perfformiad yr Asesiad o berfformiad Gwasanaeth Llyfrgell yn 2017-18 gan Lywodraeth Cymru. Nid oes unrhyw ymgynghoriad pellach wedi bod o ran yr adroddiad penodol hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Amherthnasol

10. Pa risgiau sydd yna ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau nhw?

10.1. Amherthnasol

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

11.1. Mae Adran 7.4.2(b) Cyfansoddiad y Cyngor yn gosod amod y gall y Pwyllgor Craffu “adolygu a chraffu ar berfformiad y Cyngor mewn perthynas â'i amcanion polisi, targedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth arbennig”.